

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Tárgy: Az Európai Bizottság közleménye az Európai Tanácsnak: Az európai gazdasági fellendülés terve

COM(2008) 800 végleges

(2009/C 182/04)

Főelőadó: **Thomas DELAPINA**

2008. november 26-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Az európai gazdasági fellendülés terve

COM(2008) 800 végleges.

Az EGSZB elnöksége 2008. december 2-án megbízta a „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekciót a bizottság munka előkészítésével.

A munka sürgősségére való tekintettel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. január 14–15-én tartott 450. plenáris ülésén (a január 15-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Thomas DELAPINA személyében, továbbá 179 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglalás és következtetések

1.1 A pénzügyi szektor valamennyi különböző nemzeti variánsának stabilizálására szolgáló globális programmal a nemzetközi államközösség világos üzenetet fogalmazott meg: a gazdaságpolitika látványosan felelősséget vállalt a nemzetközi gazdasági stabilitásért. Az európai gazdasági fellendülési tervvel immár az Európai Unió is egyértelműen kinyilvánította, hogy kész határozottan, minden rendelkezésre álló eszközzel szembeszállni a válsággal.

1.2 A gazdaságélénkítő program pszichológiai hatása ugyanolyan nagyra értékelendő, mint a felhasznált pénzüsszegeké. A gazdaságpolitika ilyen jellegű jelzéseinek ugyanis a fogyasztók és a befektetők bizalmának komoly megszilárdulását kellene kiváltaniuk. Ugyanakkor az érintetteknek – elsősorban az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak – mielőbb lépniük kell, hogy ne a pesszimista várakozások nyerjenek teret.

1.3 A reálgazdaság élénkítésére tett lépések csak akkor lesznek képesek a kívánt hatás elérésére, ha ismét teljes egészében működőképesé válik a pénzügyi szektor. Ehhez – a különböző mentőcsomagok mellett – a pénzügyi piacok bizalmat teremtő átrendezése és újraszabályozása szükséges valamennyi szinten.

1.4 Az európai gazdaságpolitika felismerte, hogy az eddigi kínálatorientált szemléletet aktív anticiklikus makrogazdasági politikával kell kiegészíteni. Az EGSZB azt is üdvözli, hogy az illetékesek a társadalom leggyengébb tagjainak jobb védelme, illetve a gazdaságpolitika hatékonyabb összehangolása mellett tettek le voksukat. Az uniós gazdaságélénkítő terv azonban meglehetősen csekély horderejűnek tűnik a világ más régióiban kidolgozott csomagokhoz képest.

1.5 Az EGSZB alapvetőnek tartja, hogy a jövő számára elengedhetetlen alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságba való átmenet támogatásából a gazdasági helyreállítás elősegítésére kidolgozott közbefektetési és pénzügyi ösztönző programok is

kivegyék a részüket. Arra sürgeti tehát az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy a helyreállítási terveiket és programjaikat ennek megfelelően alakítsák ki.

2. A másodlagos jelzálogpiaci válságtól a globális recesszióig

2.1 A jelenlegi pénzügyi és gazdasági válság sokféle okra vezethető vissza. A november 15-i csúcstalálkozón kiadott nyilatkozatukban a G-20-ak állam- és kormányfői az alábbi okokat nevezték meg: túlzott likviditást eredményező pénz- és árfolyampolitikák; bizonyos területek szereplők hiányzó, illetve elégtelen szabályozása; irreálisan magas hozamok hajszolása, miközben a piaci szereplők, illetve a felügyeleti szervek és szabályozó testületek nem értékelték vagy ismerték kellően a kockázatokat; túlzott emelőhatások (*leverage*); a makrogazdasági politikák elégtelen összehangolása, valamint a nem kielégítő szerkezeti reformok. A fentiek olyan félresiklásokat eredményeztek, amelyek egyértelművé tették, hogy felül kell vizsgálni a szereplőkre, termékekre és piacokra vonatkozó játékszabályokat.

2.2 2007 közepén az Egyesült Államokban összeomlott egy jelzálogalapú piramisjáték, amikor nem nőttek tovább az ingatlanárak. Egy olyan ingatlanpiacon, amelyet felfokozott hangulat és irreálisan optimista elvárások fémjeleztek, gyenge hitelképességű hiteligénylőknek biztosítottak kölcsönöket, amelyeket aztán a bankok kihelyeztek és továbbadtak. Új, rendkívül spekulatív és átláthatatlan pénzügyi termékek jelentek meg, amelyek kivonták magukat az ellenőrzés és a szabályozás minden formája alól. Eközben számos érintett nem volt tudatában a kockázat mértékének.

2.3 Az ingatlanbuborék kipukkanása az Egyesült Államokban, de néhány uniós államban is különböző fedezeti alapok, befektetési és kereskedelmi bankok, illetve biztosítók válságát eredményezte. A kockázatok írásos megerősítése, sokkhatást kiváltva, mélyen megrázta a nemzetközi pénzügyvilágot. A pénzintézetek körében tapasztalt bizonytalanság és bizalmatlanság az egyébként működőképes pénzintézetek részéről is a kölcsönös hitelezés felüggesztéséhez és a bankközi piac leállításához vezetett.

2.4 A pénzügyi piac válsága sokféle csatornán keresztül begyűrűzve végül a reálgazdaságban is éreztette hatását. Ez többek között az alábbiakban öltött testet: hitelkorlátozás, megnövekedett finanszírozási költségek, a részvényárfolyamok eséséből adódó kedvezőtlen gazdasági hatások, az exportpiacok visszaesése, bizalomvesztés, valamint értékhelyesbítés és hitelvesztéskockázat a mérlegekben. Időközben bizonyossá vált, hogy 2009 elején a teljes OECD-térséget recesszió jellemzi, melynek időtartamát és mértékét jelenleg még a szakemberek sem tudják biztonsággal megítélni.

3. A legégetőbb kihívások

3.1 Első lépésként a pénzügyi piacokon fellépő láncreakciót kellett megállítani. A központi bankok, elsősorban az EKB, likviditást biztosítottak a piacoknak, hogy garantálják azok további működését. Nemzeti és nemzetközi szinten számos mentőcsomagot dolgoztak ki, amelyek különféle intézkedéseket tartalmaztak, például tőkeinjekciókat, pénzügyi befektetéseket, a nagy veszteséget szenvedett pénzintézetek államosítását, állami garanciákat, hatékonyabb betétbiztosítást a takarékbetétekre stb. Ezek az intézkedések bizonyos fokig segítettek a bankoknak szokásos üzletmenetük folytatásában.

3.2 A második fontos lépés a reálgazdaság megerősítése. Helyre kell állítani a fogyasztók és a befektetők bizalmát. Ehhez olyan intézkedésekre van szükség, melyek élénkítik a belföldi keresletet és stabilizálják a munkaerőpiacokat. Főként az alacsony keresetűek csoportját kell megerősíteni, hiszen őket komolyan érintik a válság hatásai, illetve azért is, mert ők rendelkeznek a legmagasabb belföldi fogyasztási hajlandósággal.

3.3 Olyan keretfeltételek megteremtésére is szükség van, amelyek enyhítik a vállalati szektort érő hatásokat. Ez az ágazat termelőként, beruházóként, exportőrként, illetve kutatási és fejlesztési tevékenységei révén kulcsszerepet játszik a gazdaság újraélesztésében, és jelentős mértékben hozzájárul a munkahelyteremtéshez, ezáltal pedig a belső kereslet generálásához. A ciklikus szempontok mellett azonban nem szabad elhanyagolni a fenntarthatóság kérdéseit és a szerkezeti szempontokat sem.

3.4 Át kell alakítani a nemzetközi pénzügyi rendszert is, és a pénzügyi piacok hatékonyabb szabályozására van szükség. A felületei szervekre, a köztük levő koordinációra, illetve a besorolásokkal foglalkozó ügynökségekre, a mérlegkészítésre és a könyvelésre vonatkozó előírásokat is úgy kell módosítani, hogy azok alkalmasak legyenek a jelenlegihez hasonló válság megakadályozására.

4. Az európai gazdaságpolitika szerepe

4.1 Igaz hogy a válság eredetileg pusztán az Egyesült Államokat érintette, ám a globális összefonódás miatt az európai gazdaságot is magával ragadta. Az euró a stabilitás biztos pontjának bizonyult a válság során. A közös pénz nélkül a nemzeti gazdaságokat érő hatások sokkal súlyosabbak lettek volna. Nemzetközi válságra nemzetközi válaszokat kell adni. Az európai gazdaságpolitikának mindenképpen cselekednie kell. A 3. fejezetben vázolt kihívások gyors, határozott, alapos, célirányos és összehangolt, proaktív fellépést követelnek, melynek során sok intézkedés átmeneti jellegű.

4.2 Ennek kapcsán fontos, hogy tanuljunk a múltból. Amikor az évtized elején, az informatikai buborék kipukkanása és az amerikai terrortámadások után a világ valamennyi jelentős régiója komoly gazdasági visszaesést szenvedett el, egyedül az európai gazdaságpolitika tekintett el attól, hogy a költségvetési és a pénzügyi politika segítségével, a keresleti oldal bevonásával aktívan élénkítse a gazdaságot. Többek között ennek tudható be, hogy a válságot csak négy évvel később sikerült leküzdeni, és hogy Európa számos része a mai napig az alacsony belső kereslettől szenved, ami – a nemzetközi kereslet visszaesésével – drámaian fokozta a sebezhetőséget.

4.3 A mérvadó gazdaságpolitikai hatóságok túl későn ismerték fel a jelenlegi válság komolyságát. Az ECOFIN gazdasági és pénzügyminiszterei egészen szeptemberig szkeptikusan nyilatkoztak egy gazdaságélénkítő tervvel kapcsolatban. Annak ellenére, hogy az euróövezet gazdasága már 2008 második negyedévében csökkent, az EKB nyáron újfent emelte az irányadó kamatozatokat. A gyors és közös fellépésbe vetett reményeket letörte a kormányfők közötti egyetértés hiánya is, amely a pénzügyi válságról Párizsban tartott csúcstalálkozón volt tapasztalható. A takarékbetétek betétbiztosításának javítására tett nem összehangolt nemzeti lépések nem keltették az összefogás érzetét az Európai Unióban. Ennek alapján világos, hogy pusztán az, hogy mindenáron intézkedéseket hozunk, nem segít. Inkább a programok és az intézkedéscsomagok jobb összehangolására van szükség, különösen nemzeti szinten.

5. Az európai gazdasági fellendülés Európai Bizottság által kidolgozott terve

5.1 Annál nagyobb öröme ad okot, hogy az Európai Bizottság most egyértelműen kinyilvánította szándékát, és késznek mutatkozott a határozott és összehangolt fellépésre. A pénzügyi válság leküzdésére irányuló stratégiájának célja a tágabb értelemben vett gazdasági problémák feltérképezése és az, hogy Európa kulcsszerepet kapjon a pénzügyi válság világméretű kezelésében. Az állam- és kormányfők arra is felkérték az Európai Bizottságot, hogy decemberi ülésükre dolgozzon ki megvitatandó javaslatokat az összehangolt fellépésről. Ezeket a javaslatokat „Az európai gazdasági fellendülés terve” néven november végén terjesztették elő. Fontos volt, hogy a terv aktuális, átmeneti, célzott és összehangolt legyen. Ennek alapján 2008. december 11–12-én Brüsszelben az Európai Tanács elfogadott egy megfelelő tervet.

5.2 Konkrétan az EU GDP-je 1,5 %-ának megfelelő, azaz 200 milliárd eurós költségvetési impulzust javasolnak a 2009/2010-es időszakra. Ebből 170 milliárdot a tagállamoknak kell előteremteniük, 30 milliárdot pedig az EU költségvetése és az EBB biztosít.

5.3 Az EBB – elsősorban a kkv-kra vonatkozó – tevékenységeinek megerősítése mellett az eljárások egyszerűsítése és meggyorsítása révén a strukturális és kohéziós alapok, valamint a vidékfejlesztési alapok pénzeszközeinek mielőbbi rendelkezésre bocsátása a cél. Az Európai Szociális Alapnak olyan intézkedéseket kell finanszíroznia, amelyek elősegítik a foglalkoztatást, főként a leggyengébb társadalmi csoportok javára, és javítani kell az Európai Globalizációs Alap hatékonyságán. Az állami támogatások feltételeinek megkönnyítését és a közbeszerzések meggyorsítására szolgáló intézkedéseket is terveznek.

5.4 Az automatikus stabilizátoroknak az állami kiadásokra és/vagy adócsökkentésekre gyakorolt hatásán túl – a megreformált stabilitási és növekedési paktum által kínált fokozott rugalmasság keretében – a tagállami intézkedéseknek a keresletet is ösztönözniük kell, amire az európai bizottsági javaslat néhány konkrét példát is felhoz. Ilyenek pl. a munkanélküliek vagy alacsony jövedelmű családok támogatásának átmeneti emelése, az állami beruházások az infrastruktúrába és az oktatásba, a kkv-k támogatása (pl. kölcsönökkel vagy részvállalással a kockázatból), az éghajlatváltozás elleni intézkedések, a munkaadók és -vállalók adóinak és járulékainak csökkentése, valamint a hozzáadottértékadó általános mértékének átmeneti csökkentése. Az intézkedések átmeneti jellegének az a célja, hogy a fellendülési terv közép- és hosszú távon ne ássa alá az államháztartás fenntarthatóságát.

5.5 Össze kell hangolni egymással az egyes tagállami intézkedéseket, mivel eltérő az egyes tagállamok kiindulási helyzete és mozgásteret. Az intézkedések átmeneti jellegűek kell hogy legyenek, mivel ezeket követően ismét a középtávú költségvetési célokat kell követni. Olyan szerkezeti reformokkal kell megtámogatni ezeket az intézkedéseket, amelyek a piacok jobb működését és a versenyképesség növelését szolgálják.

5.6 Szoros egyeztetésre kell törekedni a fellendülési terv, valamint a növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni stratégia legfontosabb területei (emberek, vállalkozások, infrastruktúra és energia, kutatás és innováció) között. Az Európai Bizottság intézkedéscsomagot fogadott el az európai gazdasági fellendülés tervének megvalósítása, valamint a növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni stratégia erősítése érdekében. Az egyes országokkal foglalkozó fejezeteket, amelyek tagállamonként értékeli a lisszaboni stratégia megvalósítása terén tett előrelépéseket, az új évben fogadják el⁽¹⁾. A gazdasági fellendülés terve intézkedések széles skáláját tartalmazza, és minden kormánynak ezekből kell kiválasztania a megfelelőeket.

5.7 A fellendülési terv további fontos tulajdonsága, hogy a „zöld” gazdaság, vagyis az alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó gazdaságot támogató intelligens termékek irányába tart. Ide tartoznak az energiahatékonyság, a környezetvédelem és az éghajlatvédelem terén tett beruházások. A válság által nagy mértékben érintett ágazatok, például az autó- és építőipar támogatására irányuló intézkedéseket is környezetvédelmi és energiatakarékossági célokkal kell összekapcsolni.

5.8 Nem utolsósorban pedig azt is hangsúlyozza a terv, hogy a gazdasági növekedés visszaállításához világszerte összehangolt eljárás mód szükséges a feltörekvő országok bevonásával.

6. Az EGSZB első értékelése

6.1 Minőségi értékelés

6.1.1 Az Európai Bizottság dokumentuma megfelelő formában azonosítja a jelenlegi kihívásokat, cselekvési igényt és szükségleteket. Európának gyorsan, öntudatosan, célzottan és ambiciózus módon kell cselekednie. Ennek során tudatában kell lennie saját jelentőségének, és nemzetközi szinten teljes súlyát latba kell vetnie.

(1) Az intézkedéscsomagról részletesen lásd „Az Európai Bizottság határozatai a növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni stratégiáról” című sajtóközleményt (IP/08/1987).

6.1.2 A hanyatlás megállításához a bizalom és a kereslet ösztönzésére van szükség. Főként a válságnak a munkaerőpiacra és a társadalom leggyengébb tagjaira gyakorolt kedvezőtlen hatásai ellen kell erőteljesen fellépni. Az eddigi makrogazdasági politikai eszközcsoport nem adott megfelelő válaszokat a megoldandó problémákra, mivel elhanyagolta a belső keresletnek a gazdasági körforgásban betöltött szerepét. Az Európai Bizottság most későn ugyan, de figyelembe veszi a költségvetési és pénzügyi politikának az EGSZB által évek óta követelt aktív, a keresletet ösztönző szerepét. Ezeknek a politikáknak egyenrangúként kell állnia a versenyképesség erősítését célzó, a kínálatra összpontosító intézkedések mellett. Az Európai Bizottság és a tagállamok végre felismerték, hogy a költségvetési politikában expanzív intézkedéseket kell hozni, mivel a monetáris politikai eszközök hatékonysága a jelenlegi helyzetben igen korlátozott.

6.1.3 Érdekesnek tűnik ebben az összefüggésben az Európai Bizottság utalása, amely szerint a stabilitási és növekedési paktum a 2005-ös reformja óta rugalmasabb. A nagyobb rugalmasságot ki kell használni a jelenlegi helyzetben, ami azt jelenti, hogy a pénzügyi válság és a recesszió együttes fellépéséből adódó jelenlegi rendkívüli körülmények között elfogadhatónak tűnik a költségvetési hiány 3 %-os határának átmeneti átlépése is.

6.1.4 Az EGSZB üdvözlöi, hogy az Európai Bizottság kiemeli az EKB-nek a reálgazdaság támogatásában betöltendő kedvező szerepét. Az Európai Bizottság utal ennek kapcsán arra, hogy az EKB lényegesen hozzájárult a piacok stabilizálásához azáltal, hogy kölcsönt nyújt a bankoknak és növeli a likviditást, valamint utal a kamatlábak csökkentésének lehetőségeire.

6.1.5 Nyilvánvaló, hogy a válság leküzdése után a következő fellendülés során ismét középtávú költségvetés-politikai célokat kell figyelembe venni, hogy ne legyen veszélyben az államháztartások fenntarthatósága. Ennek során figyelni kell majd arra, hogy ne kerüljön újra sor a munka tényezőjének túlterhelésére vagy a kiadási oldal elfogadhatatlan teljesítménykorlátozására. Ezért már most el kellene gondolkodni olyan koncepciókon, amelyek például új bevételi forrásokat tárnak fel. Ezen kívül többek között azt kell figyelembe venni, hogy a válság idején megnövelt állami tulajdonosi arány visszaállítása önmagában nem jelent célt. A népesség előregedése és olyan magas szociális normák esetén, mint amilyeneket az európai szociális modell biztosít, az állam tulajdonosi arányának magasabb szintje nem feltétlenül jelent problémát. Végülis azokban az országokban is átlagon felüli az állam tulajdonosi aránya, amelyek sikeres rugalmas biztonsági stratégiájuk miatt általános elismerésnek örvendenek.

6.1.6 Elkerülhetetlen, hogy a tagállami intézkedéseket ne csak kiegészítsék az európaiak, hanem hogy össze is hangolják őket. Így határon átnyúló, kedvező áttételes hatások érhetők el, és elkerülhető a „potyázás”. Azok az országok, amelyek nem vesznek részt a fellendülési programban, tompíthatják az intézkedések hatását. Azokat az országokat pedig, amelyek aktívan stabilizálják a konjunktúrát, a deficit túllépése miatt bélyegzik meg. Összességében szemlélve tehát különös felelősség hárul azokra a tagállamokra, amelyek méretüknél fogva döntően befolyásolják a fejlődést, és amelyek viszonylag nagy költségvetési mozgásterrel rendelkeznek.

6.1.7 Pozitívan értékelendő az is, hogy a növekedés ösztönzése során a környezetre, az éghajlatváltozásra és az energiaügyre vonatkozó célokat nem hanyagolták el, valamint hogy a dokumentum nem korlátozódik az igen fejlett ipari országokra. Globális tekintetben az indokolatlan protekcionista intézkedések elleni fellépés is jelentős.

6.2 Mennyiségi értékelés

6.2.1 Jelen véleményében az EGSZB az általános makrogazdasági értékelésre szeretné helyezni a hangsúlyt. Folytatni fogja azonban tevékenységét, és egy további véleményben vizsgálja meg és értékeli majd részletesen a javaslatokat és határozatokat. Ennek során ugyanúgy meg kell még vitatni a támogatási jogszabályok szükséges módosításait, mint a globalizációs alapra vonatkozó szabályozás módosításait. Az Európai Bizottság által kínált gazdag eszközkészlet egyes intézkedéseit kritikusan meg kell majd vizsgálni. Ezek közé tartozik például a társadalombiztosítási járulékoknak és a munkaigényes szolgáltatások hozzáadottérték-adójának vitatott csökkentése. A programok és támogatások versennyel való összeegyeztethetőségének kérdését is meg kell vizsgálni ennek kapcsán.

6.2.2 Mivel a gazdaságélénkítő csomagot strukturális reformoknak kell kísérniük, ügyelni kell arra, hogy az utóbbiak ne mondanak ellent a kereslet élénkítésére irányuló célnak. A strukturális reformokat inkább úgy kell kialakítani, hogy szociális szempontból elfogadhatók legyenek, és ösztönözzék a növekedést és a foglalkoztatást.

6.2.3 Kritikusan kell azonban megjegyezni, hogy a két évre szóló 200 milliárd eurós összeg sokkal nagyobbak tűnik, mint amekkora valójában. Jóval kevesebb ebből az új forrás. Az EU-költségvetés és az Európai Beruházási Bank eszközei esetében ugyanis részben egyébként is betervezett kifizetések előbbre hozásáról van szó. A tagállami eszközök pedig gyakran nem új, további kezdeményezéseket jelentenek, hanem olyan intézkedések felsorolását, amelyeket a nemzeti kormányok az EU gazdaságélénkítési programja nélkül is terveztek vagy már el is fogadtak.

7. A pénzügyi piacok átrendezése

7.1 Két, egymást szorosan követő súlyos válság elegendő okot jelent arra, hogy újraszabályozzuk a pénzügyi piacokat, vagyis a

kereskedelmet, a termékeket, a résztvevőket, a felügyeletet, a besorolásokkal foglalkozó ügynökségeket stb., mégpedig az EU-ban és főként globális szinten is. Ez szükséges ahhoz, hogy minél előbb helyreálljon a beruházók és a fogyasztók részéről a pénzügyi intézményekbe vetett, valamint az intézmények közötti bizalom. A pénzügyi piacok reformja és működőképességük gyors helyreállítása központi feltétele annak, hogy ezek újból be tudják tölteni a reál gazdaság támogatásában álló szerepüket, és ezáltal annak is, hogy a konjunktúrát élénkítő intézkedések sikeresek legyenek.

7.2 Európa számos intézkedést kritikátlanul végrehajtott az USA mintájára, az úgynevezett pénzügyi innovációk bevezetésétől a nyugdíjrendszerek finanszírozásán keresztül a könnyelési szabályokig – közismerten rossz eredményekkel. A jövőben ezért újra nagyobb jelentőséget kell tulajdonítani az európai nézeteknek, erősségeknek, tapasztalatoknak és hagyományoknak; ide tartoznak az olyan sajátosságok is, mint például a szövetkezeti szervezeti formák. Ennek során fokozottan ki kell használni az euróövezetnek a bővítések révén megnövekedett „kritikus tömeget”. A washingtoni G-20-csúcstalálkozó kedvező jeleket mutatott e téren, az ott elért eredményeket most a 2009. április 2-án, Londonban tartandó következő G-20-csúcstalálkozóra tekintettel kell továbbfejleszteni.

7.3 A pénzügyi piacok szükséges átrendezéséről és újraszabályozásáról az Európai Bizottság fellendülési terve nem tesz említést. Az EGSZB reményei szerint ez csak arra vezethető vissza, hogy az Európai Bizottság az EU pénzügyi piacainak felügyeletére vonatkozó kezdeményezést tervez, amelyet 2009. júliusban fogad majd el. A keretfeltételek átalakítása során azokat a tudományos kutatásokat is meg kell vizsgálni, amelyek arra utalnak, hogy a spekulatív piacokon – nem utolsósorban nagy, jelentős piaci szereplők számítógépes modelleken alapuló kereskedelmi rendszerei és döntései alapján – a csordaszellemből adódóan rendszeresen előfordulnak mindkét irányba mutató túlkapások. Az EGSZB fenntartja magának a jogot, hogy erre vonatkozó követeléseit és javaslatait egy későbbi időpontban nyújtsa be, és ennek kapcsán utal az általa rendezett, 2009. január 22–23-án Brüsszelben tartott konferenciára, melynek címe „Rien ne va plus – Az európai szociális piacgazdaság újjáépítésének lehetőségei a” kaszinókapi-talizmus „hanyatlása után”.

Kelt Brüsszelben, 2009. január 15-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI